

Maxim Februari

Klont

2017 Prometheus Amsterdam

Alexei Krups schrijft een voorwoord

De klont was de vijand. Er zaten krolse straatkatten in de klont, en filosofen die sigaren rookten, een verkreukeld blikje Bacardi Cola, een rechtszaak over Afrikaanse bloeddiamanten, een handvol digitale wormen en wat musicerende bonobo's. En nog veel meer natuurlijk. Maar zo krijg je een beetje een idee.

Het was ongeveer twee jaar geleden, geloof ik, dat geruchten ontstonden over de klont. In die tijd was ik nog lid van de intelligentsia, een nette meneer in een donkerblauw Fioravanti-pak die het belangrijk vond om grote lijnen aan te wijzen, en dan het liefst in de geschiedenis. Iedere dag bereikte mij een brede stroom verzoeken om in alle conferentiezalen ter wereld uit te komen leggen hoe het zit met de chaos in het moderne leven. In Milaan of Washington sprong ik atletisch het podium op en ik zei bijvoorbeeld dat de mensen – ‘sinds ze op een huishoudtrapje zijn gaan staan en de goden uit de hemel hebben geplukt’ – op zoek zijn naar houvast. De andere leden van de intelligentsia waren iedere keer weer behoorlijk onder de indruk van die uitleg. Ik won er prijzen mee.

In Straatsburg vertelde ik aan een zaal vol Europese politici dat de wereld één grote goddelijke braakbal is waarin je de onverteerde stukken programmeertaal kunt zien zitten als onsterfelijke resten tussen het digitale slijm. Kijk maar eens, jutte ik een week later de CEO van Siemens op toen ik haar met haar jonge minnaar toevallig tegenkwam in de lobby van Grand Hotel Arabella. Krab met je nagel een dun laagje van het aardoppervlak en je ziet de digitale codes zitten alsof het verkalkte konijnenbotten in een uilenbal zijn. Vermalen muiszientAnd@é~V)§ŽÛ vogelveren.

Echt, edelachtbaren, excellenties, deze wereld is niets dan ongestructureerd sputum, heilig spog en zever, hemelse afschHEi<w:Lsd /< semihidden="true" name="toc 1"/>, zû.H7 «pĐing, goddelijk fluim. Pas als u dat inzicht toelaat in uw leven kunt u de chaos om ons heen begrijpen. Er is geen orde. Er is geen doel. Er is alleen die bovenaardse sh<w:BreakWrappedTables/>.m¶Ö€Û

<http://www.youtube.com/watch?v=0Bmhjf0rKe8>

Íý½>£•...Ó“néý“ú[+žUŌã±±““H‡³Ûœ>ŸÍújiðhè<øªS<,3,Łä
?sõ~Eæsø=6_÷#œé”MdpĹ; //

en daarom, Mister President, omdat ieder verband in de wereld ontbreekt, hebben we een vijand nodig!

Dat was in die tijd mijn boodschap. Dat de bevolking een vijand nodig heeft om tot actie te komen. Ik was, zoals de volksmond zegt, half denker, half generaal, half oplichter, half yorkshireterriër.

Toen werd het lente. De *Huffington Post* kwam met de eerste geruchten over de klont. Een drijvend eiland, zeiden serieuze

jonge mensen in zwarte t-shirts. Een vuilnisbelt van losgebrosen en geradicaliseerde data aan de verre randen van het internet. En hoewel ik van die hippe verhalen niet bijster veel begreep, zag ik mijn kans schoon. Uw onderdanen hebben een vijand nodig, majesteiten, riep ik vanaf mijn podium. En de klont is de vijand.

Nou ja. Valt het me kwalijk te nemen? Ik ben het die de burgers een reden gaf om 's morgens op te staan en aan de slag te gaan. Hun leven was opeens weer een verhaal van strijd; van moed, eergevoel, zelftucht en de bereidwilligheid van man tot man te vechten. In de kolkende file op weg naar hun werk dachten administratiemedewerkers eraan hoe ze elkaar straks op straat in stukken zouden scheuren. Ah! De ouderwetse deugden! Ze toeterden van opwinding.

In de dorpen arriveerden de ooievaars dat jaar vroeger; in de stad sliepen jong en oud 's avonds verheugd in, met gebalde vuisten van grimmigheid en verzet.

Hoog boven de wereld stond een menselijke maan.

Er is nieuws

Bodo Klein, technologie-expert en vooraanstaand ambtenaar op het ministerie van Veiligheid, stuurde zijn zelfmoordbrief halverwege de middag rond in een bestand dat geen van de ontvangers direct kon openen. Vage kennissen gingen zonder tegenstribbelen aan de slag en zochten naar hulpprogramma's om de tekst te kunnen lezen. Maar zijn vrienden begonnen al na een halve minuut te grinniken toen het niet lukte. Omdat hij het bestand 'Bodo Klein' had genoemd, met daarachter twee veelzeggende getallen tussen haakjes, vermoedden ze dat hij dood was, en ze zagen zichzelf met het overbewustzijn van de eenentwintigste-eeuwer zitten, op zoek naar de bestandsex-tensie, surfend langs aanbiedingen van softwarerepairkits; terwijl intussen die brief daar lag, die de dood van hun vriend aankondigde. Het was op een gruwelijke manier erg grappig, zei Nick later.

Terwijl alle ontvangers zo machteloos naar hun beeldscherm staarden deed Colette, de vrouw van Bodo, snel wat boodschappen in de stad met niemand minder dan de prins en de prinses.

Had ze ergens onderweg haar post gecheckt, dan had ze de brief gevonden waarin haar echtgenoot zijn beslissing aan haar voeten legde, triomfantelijk zoals een poes een dode muis op de deurmat legt. Maar Colette had het druk, ze was op stap; de prins was tien jaar oud, de prinses dertien en Colette moest hoognodig met de een gymschoenen kopen en met de ander iets zwarts en volwassens.

Konden hun ouders dat niet doen?

Jawel, maar die hadden er geen zin in.

De prinses lag dwars en zei dat ze liever wachtte op een man die kleren voor haar zou kopen. En denk maar niet dat ze dan genoeg nam met een bontjas, ze wilde een tigger, die ze zou dragen als een levend accessoire, zijn poten om haar schouders en zijn tanden in haar nek. Colette knikte afwezig en keek op haar horloge. Bijna kwart voor drie. Ze moest alweer gauw voor teamoverleg in het ziekenhuis zijn. Veel speling zat er niet in die paar uur die ze vandaag vrij had genomen voor haar kleinkinderen.

Vooruit, zei ze. Waarom moet ik altijd, altijd op jullie wachten. Gehaast haalde ze een jurkje uit het rek en ze schoof haar kleindochter zonder pardon de paskamer in. Colette was de enige die zo vreselijk op de kinderen mocht mopperen, want ze was de enige die van hen hield. En hun ouders dan? Hm. Dat weet je nooit.

Het eenentwintigste-eeuwse ministerie van Veiligheid, waar Bodo Klein werkt, is een burcht die dreigend oprijst boven het centrum van de stad. Als Bodo zijn bezoekers ophaalt uit de centrale hal om ze met zijn Rijkspas naar binnen te loodsen, vertelt hij altijd met trots dat het gebouw vroeger onderdak gaf aan het ministerie van Landbouw. Vooral de jeugd is onder

de indruk van die voorgeschiedenis. Hippe jonge mensen blijven in de hal graag een tijdje staren naar de Russische schilderijen die uit de landbouwtijd zijn blijven hangen: ouderwets wuivende graanvelden met twintigste-eeuwse tractoren en op de voorgrond jonge, communistische boerinnen in blauwe overalls. Zo idyllisch als de wereld toen was.

In de binnentuinen staan twaalf bijenkasten, die zijn achtergebleven toen Landbouw werd opgeheven.

Bodo werkt in de D-vleugel op de derde verdieping. Kamer 03.42. Soms vindt hij 's morgens als hij binnenkomt een gestorven werksterbij tussen zijn papieren. Op zoek naar nectar is het dier verstrikt geraakt in de complexiteit van het gangenstelsel en het heeft net zo lang gezocht tot het een lichtstraal vond, een opening, een deur die beloftevol op een kier stond. Maar hoewel het zonovergoten nummer 03.42 van een afstandje kennelijk oogt als de weg naar buiten, eindigt elk avontuur hier roemloos; de bij stort uitgeput neer op Bodo's verslagen en rapporten. De tong klapt naar voren, de poten verstijven, het achterlijf trekt nog een tijd lang als een harmonica samen; uren later kun je de doodstrijd zien in de gele vegen van stuifmeel die de vleugels op het papier hebben achtergelaten.

Bodo laat het beest meestal een paar dagen liggen, draait hem met een balpen op zijn buik en schuift hem tijdens het telefoneren gedachteloos heen en weer, totdat er gaten vallen in de vacht en de antennes afbreken. Dan veegt hij de losse stukken – antennes, poetsinrichting, wasspiegels – in een glazen potje dat hij daarvoor speciaal boven op zijn dossierkast bewaart.

Op de zeldzame momenten dat hij alleen en ongestoord in het ontvangstgedeelte van zijn werkkamer zit, kijkt hij vanuit

zijn stoel wel eens omhoog naar zijn verzameling werksteronderdelen. Die herinnert hem eraan dat het gebouw, sinds de drie voormalige ministeries van Onderwijs, Gezondheid en Buitenlandse Zaken erin zijn samengevoegd tot het moderne ministerie van Veiligheid, een onherbergzame vesting is geworden.

Godallemachtig, helemaal vergeten. Kwart voor drie. Bodo's brief! In de vier verschillende vleugels van het departementsgebouw zien veel van zijn ambtelijke collega's, als ze tenminste in Bodo's digitale adresboekje staan, de brief gelijktijdig op hun scherm verschijnen. Het ene moment zitten ze in de volle waardigheid van de staatsdienaar nog onbewogen carrière te maken, het volgende moment schiet de een na de ander – hoppa – overeind en kijkt ongelovig om zich heen.

Meteen begint door het gebouw het gezoem en gegons te klinken van al die nijvere ambtenaren die niet goed weten wat ze ermee aan moeten. Want zeg nu zelf. Bodo! Je kunt wel zien dat er iets onbeschrijflijks is gebeurd, maar aan de andere kant gaat het hier wel om dr. Bodo Klein, de duivelse spotter van wie je alles kunt verwachten; het zou ze dan ook niet verbazen als de brief een lugubere test blijkt te zijn om hun digitale vaardigheden op de proef te stellen, en misschien moet je er dus niet te zwaar aan tillen.

In die allereerste seconde raken eerlijk gezegd alleen de stagiaires, voor wie Bodo een god is, de legende voor wie ze speciaal naar deze zwaarbewaakte burcht zijn gekomen, serieus in grote verwarring. Holy crap. Ze zitten daar überhaupt nogal geïsoleerd in de oude archiefkamer aan twee lange tafels; hun persoonlijke bezittingen op planken aan de wand (opladers,

koffiemokken, zonnebrillen in blauwe etuis met stickers van Apple en de Koninklijke Reddingsbrigade) en ze voelen zich sociaal en hiërarchisch volslagen afgesloten van de ambtelijke werkgemeenschap verderop.

Toch staat de getalenteerde jonge ingenieur Nas op de persoonlijke mailinglist van Bodo. Want de eerste dag dat Nas op dit ministerie werkte hadden ze hem naar meneer Klein gestuurd, om iets uit te zoeken over digitale oorlogsvoering, en Bodo had hem onder zijn hoede genomen en meegesleept naar de kamer van de minister – ‘het mag toch niet gebeuren dat de minister helemaal alleen thee moet drinken?’ – en sindsdien waren ze bevriend, internationaal vermaard pionier op het gebied van digitalisering en veiligheid prof. dr. Klein en hij.

Nas is een grappig mannetje – dat is wat zijn moeder zegt, ‘je bent een grappig mannetje’ – en hij is blij dat hij op deze plek iemand heeft ontmoet die net zo monter en opgewekt is als hij. ‘I love him, man’, zucht hij tegen Jabella, die tegenover hem aan de houten tafel werkt, iedere keer dat ze meneer Klein over de gang voorbij zien snellen. Held, fleemt hij. Nee serieus, hij zou voor de man de woestijnen doorkruisen en er een nummer over schrijven en dat remixen met ‘Hallelujah’ en dan beatmatchen, maar zelfs als hij zo harmonieus zou fraseren dat de hele nacht nergens een gat viel, dan nog zou dat in de verste verte geen adequate weerspiegeling zijn van het respect dat hij diep in zijn borst voelt voor de man van wie nu opeens deze brief in geheimschrift op het scherm verschijnt. Holy shit wat een gezeik man Jabella, dit ga je toch niet geloven, wat moeten ze nu doen met meneer Klein? Uitwuiven?

Luttele minuten daarvoor had Kirstin Elias, de jeugdige minister van Veiligheid, zich in de binnenste gewelven van het gebouw met een kop koffie achter haar negentiende-eeuwse neorococo schrijftafel gezet om te kunnen nadenken. Nu alle bezoekers waren vertrokken had ze de deur van haar werkkamer dichtgedaan en haar geest vakkundig afgesloten voor de buitenwereld. Zo merkte ze niets van de eerste onrust rondom het merkwaardige doodsbericht op de gangen.

Minister Elias fronste haar wenkbrauwen. Eerst haar linkerwenkbrauw, en toen dat niet hielp, ook haar rechter. Het was een van die zeldzame dagen waarop ze zuchtte onder haar verantwoordelijkheid. Op de leeftijd van vierendertig jaar was ze volwassen genoeg om haar belangrijke taak te verrichten; tegelijk wachtte ze nog steeds met jeugdige gretigheid op veranderingen, en vandaag kon ze de verandering proeven, ze wist dat er in de wereld een revolutie op komst was, maar ze kreeg er geen vat op. Dat maakte haar ongeduldig en onrustig.

‘U hebt een horizontale persoonlijkheid’, had een journalist haar een dag eerder voor de voeten geworpen, opmerkzaam zoals journalisten zijn.

‘Ik kan ook heel verticaal zijn, hoor’, had Kirstin geglimlacht. Ze keek de serieuze man met zijn ronde brilletje stralend aan. Zoek jij maar naar spirituele verheffing en hemelse vrede, stuk onbenul, dacht ze, dan zorg ik dat alles hier op aarde werkt.

Hoewel ze tegenwoordig haar dagen alleen nog in de bureaucratie doorbracht, was Kirstin vanaf haar prille jeugd het meest gefascineerd door de echte wereld, die van de dingen. Dat was ook de reden waarom ze in haar studietijd gegrepen was geraakt door een essay waarin de Franse filosoof Gilles

Deleuze de maatschappij koppelde aan de machine. Zijn beschouwing had haar het besef bijgebracht dat er een direct verband is tussen ding en gedachte. Dat ieder tijdperk een eigen relatie kent tussen de stand van de techniek en de stijl van besturen.

In de zeventiende en achttiende eeuw, legde Deleuze haar uit, had je soevereiniteitsmaatschappijen waarin van hogere hand werd beschikt over leven en dood van mensen. Daarbij hoorden noeste, bedrijvige machines. Zoals hefboomen, takels en klokken. Daarna kwamen de disciplinemaatschappijen. Die brachten mensen onder in instellingen – gezinnen, gevangenissen, scholen – om ze hardhandig te kneden en tot groepen te vormen. Deze moderne maatschappijen beschikten over efficiënte elektrische typemachines en prikklokken; het gevaar kwam van de kant van saboteurs of van de systemen zelf, die konden ontaarden en uiteenwaaieren in wanorde.

De disciplinerings van de westerse mens zette door, totdat in de nieuwe tijd de controlemaatschappijen zich aandienden. Zoals de samenleving die de jonge studente Kirstin Elias met een gretigheid van tachtig uur per week bestudeerde en die ze later graag zou helpen opbouwen. In dit moderne tijdperk zag je de opkomst van weer een nieuw soort machines – computers en slimme apparaten – die het individu niet vastlegden op een plek in plaats en tijd, maar hem aan alle kanten omgaven en permanent volgden, de maat namen, penetreerden, corrigeerden, polijstten, opjaagden, afremden en verbeterden. Het gevaar school in besmetting en storing.

Aan deze snelle historische uitleg voegde Deleuze nog toe dat het bij deze ontwikkeling ging om meer dan verandering van techniek. In eerste instantie, schreef hij, is de controle een mutatie van het kapitalisme.

Kirstin Elias maakte in haar geheugen dankbaar plaats voor de analyse, die eigenlijk van de filosoof Foucault stamde, maar dat detail was ze alweer snel vergeten.

Ze hield ervan over machines te praten, en over toestellen en automaten, ook al kwam ze niet verder dan praten, en ook al kende ze de stoffelijke wereld alleen uit de teksten die ze erover las. Na haar studie vond ze een baan als onderzoeker op het gebied van veiligheid en veiligheidsdiensten, en tijdens die hongerige eerste jaren van haar carrière gebruikte ze de indeling van Deleuze als haar instrument. Gewapend met zijn essay kon ze een snelle inschatting maken van de techniek die ze voor zich had en de bestuursmogelijkheden die daarmee verbonden waren.

Als geen ander begreep Kirstin in die beginjaren dat het ministerie van Veiligheid ooit, na de aanslagen op de Twin Towers, was opgericht om de controlemaatschappij te dienen. Met de inzet van alle kennis op het gebied van cybernetica die voor het uitvoeren van de totale staatscontrole beschikbaar was.

Stel je voor, hield ze zichzelf iedere ochtend opnieuw dankbaar voor, als ze zich in de badkamerspiegel omtoverde van een meisje in een medewerker, ze was als jonge onderzoeker zomaar vanzelf terechtgekomen in de wereld die de twintigste-eeuwse zieners en filosofen hadden voorspeld! Tegelijk was ze natuurlijk ook niet zo naïef te geloven dat hiermee de maatschappelijke ontwikkelingen ten einde waren; ze was voorbereid op veranderingen. Ze keek ernaar uit.

We kunnen achteraf vaststellen dat Kirstin Elias niet zo lang op verandering hoefde te wachten als ze had voorzien.

Inmiddels was ze minister, de jongste minister van het ka-

binet, en ze rende nog steeds met jeugdig elan door de gangen van het departement, op pumps van Maison Margiela, haar blonde haar in een paardenstaart en ‘oorbellen als variabele waterjuffers’, zoals de politiek commentator van het journaal het met smaak formuleerde.

Een jaar eerder was ze door haar partij bij de samenstelling van de regering als een van de scherpzinnigste geesten van haar generatie naar voren geschoven. In kringen rondom de MP bestond volop vertrouwen in haar toewijding aan de veiligheid. De top van het departement wist zeker dat ze de organisatie met vaste hand zou gaan leiden.

Het internet is op kamertemperatuur, hadden ze haar in die tijd verzekerd. Daar hoefde ze niets meer aan te doen. Ze kon gemakkelijk de machtsgreep van de staat erop versterken, zonder zelf aan de slag te hoeven met schroevendraaiers of aandrijfkettingen.

En in het begin was dat ook zo.

Ze wist wat ze deed.

Totdat ze in de loop van haar ministerschap begon te bespeuren dat ergens in de verte iets donkers rommelde. Ze kon niet zeggen wat het was, maar het gromde eerst in de onherbergzame uithoeken van het internet, in de kringen van het Tor-netwerk, op hackfests en op LAN-party's; na verloop van tijd merkte je het ook in de wereld buiten het gebouw, waar het echte leven voortraasde.

Er dreigde iets. En zelfs als Kirstin niet wist wat het was, kon ze het ruiken.

Nu de laatste weken de geruchten waren aangezwollen en ze steeds vaker iets opving over een klont van tegenstribbelende data en algoritmes, was het hoog tijd dat ze werd bijgepraat. Als er een klont was, wilde ze er alles van weten. En dus had de

jonge minister haar ambtenaren opgedragen haar agenda radicaal leeg te vegen en op discrete wijze ontmoetingen voor haar te regelen. Zo kon het gebeuren dat deze laatste uren een bonte stoet door haar kamer was getrokken van hele en halve geleerden. Deskundigen en adviseurs. De een nog prominenter en innovatiever dan de ander.

Haar laatste bezoeker, een beroemdheid uit het wereldwijde sprekerscircuit, was verdwenen met het in goudgeel folie verpakte koffiekoekje van het schoteltje, dat hij geoefend in de zak van zijn donkerblauwe Fioravanti-pak had laten glijden net voordat hij haar een hand gaf, en nu hij weg was vroeg Kirstin zich vertwijfeld af of er nog iets te eten was in het gebouw. Eten! Het was er sinds zes uur vanochtend niet van gekomen. Maar ze vergat de gedachte alweer snel en nam een slok koud geworden koffie.

De afgelopen uren hadden haar niets opgeleverd. Geen analyse. Geen model. Noppes. De veiligheid van het land lag als een zware verantwoordelijkheid op haar tengere schouders en niemand die haar kwam helpen. Eenzaam zat ze daar aan het oude houten tafelblad met de zwarte inktvlekken van klerken en referendarissen die allang dood waren.

In deze verkennende fase, nu het parlement van niets wist en niemand haar vragen stelde, probeerde Kirstin Elias het probleem van de klont vooral te zien als een soort videospel waarin haar eigen rol nog niet definitief was vastgelegd. Zolang die klont niet veel meer bleef dan een vage intuïtie van jonge activisten, stonden alle opties immers nog wagenwijd open.

Gingen radicale kunstmatige systemen de wereldheerschappij overnemen? Zouden ze het heelal in reizen? Wie weet.

Haar reactie was op dit moment volkomen vrij, het spel

kende voorlopig weinig regels en nauwelijks prominente spelers. Het was helemaal aan haar. Ze kon aliens in de mix gooien. Ze kon besluiten een bod te doen op Silicon Valley, als dat de overzichtelijkheid van het scenario ten goede kwam. Vanmiddag zat ze almachtig in haar verlaten vertrek en ongeduldig trok ze beurtelings haar rechter- en linkerwenkbrauw op.

Bodo Klein dus, want daar hadden we het over, Bodo Klein stuurde zijn brief precies, nee echt, exact op het moment dat Kirstin zo onvoldaan in haar kamer zat te staren naar de muur met een zwart-witfoto van Sebastião Salgado waarop zwartbe-roete mijnwerkers te zien waren, met witte lippen.

Kirstin keek geërgerd op toen haar nieuwe secretaris op de deur klopte, maar toen de jonge man met zijn telefoon voor zich uitgestrekt door de kamer naar haar toe begon te hollen was ze meteen terug in de werkelijkheid. Hij liet haar het bericht op zijn scherm zien en nog voordat hij het hele verhaal had uitgelegd, begreep ze dat Bodo dood was.

Ogenblikkelijk beseftte ze ook welke reactie ze straks, op persoonlijke titel, via de sociale media de wereld in zou sturen. ‘Ontstellend en onnodig.’ Misschien zou zelfs van haar worden verwacht dat ze bij de begrafenis sprak.

In die staat van zelfvertegering zat ze twee seconden bewegingloos op haar stoel voordat ze opsprong en achter de secretaris de gang in rende om te kijken of een van haar ambtenaren de code van de afscheidsbrief al had gekraakt.

Zo snelden ze achter elkaar aan door de gangen naar de lounge bij de trap op de derde verdieping, totdat ze rondom een werktafel een kleine groep hoogwaardigheidsbekleders zagen zitten, in hemdsmouwen en met verhitte gezichten, verwoed bezig de brief te repareren. De Directeur Social Engineering had

in de gauwigheid voor een paar euro een herstelprogramma gekocht: zijn persoonlijke creditcard lag als bewijs van zijn generositeit nog losjes op de hoek van de tafel. En omdat hij zich door dit offer verantwoordelijk voelde voor de hele operatie, snauwde hij ongeduldig tegen zijn collega's om te horen of ze suggesties hadden. Maar toch, hoewel het departement al zijn geesteskracht beschikbaar had gesteld voor de zaak, weigerde het bestand hardnekkig open te gaan.

'Bel Colette', blafte de Directeur Social Engineering tegen niemand in het bijzonder. Hij rolde zijn bureaustoel achteruit en keek beledigd naar het scherm.

'Alsof Colette niks anders aan haar hoofd heeft dan softwareproblemen', zei de minister praktisch. 'Haar man is dood.'

Nu de woorden waren uitgesproken, daalde de ernst van de situatie over de aanwezigen neer. Ze zwegen. Niemand wist wat te doen, totdat al hun telefoons tegelijkertijd afgingen, de buitenwereld zich meldde en het nieuws zich verspreidde. Razendsnel. De kranten plaatsten het bericht onmiddellijk online. Dat moesten ze wel doen omdat – zoals ze later zouden uitleggen – hun lezers er recht op hadden het te lezen.

Een paar tellen later was iedereen in de gebouwen van de grote stad op zoek naar die ene handige jongen die de brief kon lezen waarin Bodo Klein aan de mensheid verklaarde waarom hij zelfmoord ging plegen.

Intussen had Bodo, thuis achter zijn werktafel, besloten ervan af te zien.

Een heldere redenering

There is a Moment in each Day that Satan cannot find

William Blake, *Milton*, Pl. 35

Bodo Klein hield van zijn vrouw. Maar hij kende haar niet. Niet wezenlijk. In dit tijdperk van transparantie was dat misschien nog wel het grootste wonder.

Die nacht had hij gedroomd dat ze naakt naast hem lag. Een visioen, opgeroepen doordat ze hem gisteravond in het gezelschap van vrienden, uit beleefdheid en sociale verplichting, voor het eerst sinds lange tijd op de mond had gezoend. Toen hij wakker werd knipperde het lampje van zijn berichtenservice. Hij had niet de neiging Colette te bezoeken in haar vertrekken. Hij had überhaupt geen neigingen. Schaamde zich hooguit voor zijn droom, die nog een tijdje in zijn hoofd bleef hangen.

Hij viel weer in slaap en werd opnieuw wakker. In het halfduister lag hij bewegingloos op zijn rug, handen over elkaar gekruist op zijn borst, ogen dicht, denkend aan zijn naderende dood.

Hij had het besluit genomen zelfmoord te plegen omdat hij behoefte had aan eerlijkheid. En omdat hij genoeg had van zijn eigen, individuele overbodigheid in het leven. Tegelijk school er juist iets frauduleus, iets aanstellerigs in de enscenering van je eigen einde. Alsof hij door dood te gaan straks alleen nog uitvoering gaf aan een plan dat hij nuchter redenerend had opgesteld, vooraf, op afstand, en zonder de hitte van het moment. Om de ernst van de situatie te respecteren kon hij nu maar het best wat voelen. Dat wist hij ook wel.

Maar hij weigerde zich te verlagen tot gevoel.

Ooit, in een ver verleden, toen hij Colette nog maar net had ontmoet, stuurde hij haar uit hartstocht een brief. Omdat hij niet goed wist wat deze ongebruikelijke situatie van hem eiste, had hij besloten daarin de dichter Vasalis te citeren. Tijdens die eerste maanden van zijn hofmakerij dacht hij nog dat zijn nieuwe, verstandige geliefde het zou waarderen als hij kritische voetnoten plaatste bij zijn eigen verleden.

'Wat gaf ik vroeger veel om zuiverheid.

Wat dacht ik dat het was?

Nuchter, met blote voeten waden door fris gras.

*Strandwandelingen. Mager zijn. En politiek
zeer links. Verboden was lyriek.'*

Zelfhaat vermomd als liefdesbrief.

Op het moment dat hij de tekst verstuurde, die korte periode van verliefde verblinding waarin hij zichzelf en zijn eigen innerlijk leven opeens even de moeite waard achtte, was er van die jeugdidealen al niet veel meer over, geen politieke linksheid meer, geen wandelingen langs het strand. Alleen de magerie had hij als ideaal behouden. En vandaag, vijftien jaar later, vindt hij nog steeds dat een man mager moet zijn. Minstens

mager genoeg om je lichaam te kunnen samenvouwen tot een pakket van planken en poten; handzaam genoeg om al je ledematen met één simpele handbeweging langs je lichaam te kunnen opklappen als een campingtafeltje.

Zijn verlangen naar zuiverheid is niet verdwenen, maar het heeft wel andere vormen aangenomen. De lyriek is er ingeslopen. Al is het een strenge en onbuigzame vorm van lyriek, en al wordt die door anderen niet als zodanig herkend. Hij mag overkomen als een onverstoorbare ironicus, Bodo heeft beslist een dichtertelijke kijk op mannen van zijn leeftijd en hun opdracht. Hij vindt dat ze vrij moeten zijn, soeverein, hoopvol, maar zonder blind geloof. Rechtvaardig. Wakker. En eenzaam.

Die eis van eenzaamheid stelt hij trouwens niet aan anderen, alleen aan zichzelf; je kunt je dus afvragen of dit een overtuiging is of een vorm van gewenning aan zijn eigen reddeloze verlatenheid. Zoals alle verwachtingen die hij van de mensheid heeft vooral zijn eigen gedrag betreffen.

Een mens heeft helemaal niet zoiets als eigen gedrag, zeggen zijn collega's op het ministerie tegenwoordig; niemand van ons heeft een eigen geest, we zijn met ons brein ingelogd op een collectief systeem, een soort mentale cloud. Maar Bodo moet van dit soort modieuze kwakzalverij niets hebben.

Hij stelt nog gewoon, als vanouds, hoge eisen aan zijn handelen in de wereld. Die eisen zijn niet gebaseerd op gevoelservaringen, maar op oordelen. Hij weet dat je erop moet zijn voorbereid dat alles teloorgaat. Zeker nu. Dit is het tijdperk van ziekte, ellende en dood. Dit is het derde millennium. Het leven is harder dan ooit.

Get tougher. Verdedig je.